

Ergenlere Verilen Çatışma Yönetimi Programının Değerlendirilmesi: Yetiştirme Yurdu Örneği*

The Evaluation of the Conflict Management Program Delivered to the Adolescents: Sample of Orphanages

Pınar ÇİÇEKOĞLU ÖZTÜRK^[1] Gül ÜNSAL^[2] Semra KARACA^[3]

Başvuru Tarihi:23 Mart 2021

ÖZET

Kabul Tarihi:30 Mayıs 2021

Bu araştırmanın amacı, Ankara'daki yetiştirme yurtlarında kalan ergenlere yönelik hazırlanan çatışma yönetimi eğitiminin, ergenlerin çatışma yönetme biçimleri üzerine etkinliğini değerlendirmektir. Araştırma yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin çatışma yönetimi eğitiminin etkisini inceleyen, deney ve kontrol gruplu, yarı deneysel desende ön test, son test ve izleme testli, yarı yapılandırılmış olarak planlanmıştır. Araştırma, 40 ergen deney (eğitim alan) grubu ve 40 ergen kontrol grubu olmak üzere Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı, Ankara'daki bir sevgi evi ve yetiştirme yurtlarında yaşayan 80 ergen ile yürütülmüştür. Eğitim grubundaki ergenlere 10 hafta boyunca araştırmacı tarafından hazırlanan çatışma yönetimi eğitim programı uygulanmıştır. Araştırmada, Çatışma Çözme Davranışı Belirleme Ölçeği kullanılarak eğitim alan ve kontrol gruplarındaki ergenlerde ön-test, son- test ve izleme testi olarak tekrarlı değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi için SPSS-15 paket programı ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. On hafta boyunca uygulanan eğitim programının eğitim alan gruptaki ergenlerin, problem çözme puanlarını anlamlı derecede yükseltmiş, saldırganlık puanlarını ise anlamlı derecede düşürmüştür ($p<0.05$). Ergenlere yönelik hazırlanan çatışma yönetimi eğitim programının yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin çatışma çözme stratejilerini olumlu yönde etkilediğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: *ergenlik, çatışma, çatışma yönetimi, problem çözme, saldırganlık, yetiştirme yurdu*

Received Date:23 March 2021

ABSTRACT

Accepted Date:30 May 2021

The purpose of this research is to evaluate the effectiveness of conflict management training prepared for the adolescents staying in orphanages in Ankara on conflict resolution styles of the adolescents. The research was designed as semi-structured, with pre-test, post-test, and follow-up test in quasi-experimental design, with experimental and control groups, examining the effect of conflict management education of adolescents staying in orphanages. The study was conducted with 80 adolescents, 40 of which were the adolescent experimental group and 40 adolescent control group who are living in the orphanages in Ankara which are affiliated to the Ministry of Family and Social Policies. In experimental group, adolescence had been carried out conflict management program for 10 week. In the research, measured experimental methods such as pre-test, post-test and monitoring test were used in order to test the effectiveness of the conflict management training program on the adolescents in both experimental and control groups. In order to obtain data related to the experimental and control groups of the research, A Scale for Identification of Conflict Resolution Behavior were used. SPSS-15 package program and one-way analysis of variance (ANOVA) were used for the evaluation of the data. Following the implemented training program, lowered the aggression scores of the adolescents in the experimental group significantly, and raised the problem solving skills significantly. As a result, it is put forth that the conflict management training delivered to the adolescents in the orphanages brought positive conflict resolution strategies to the adolescents.

Keywords: *adolescent, conflict, conflict management, problem solving, aggression, orphanage*

Atıf Cite Çiçekoğlu Öztürk, P., Ünsal, G., & Karaca, S. (2021). Ergenlere verilen çatışma yönetimi programının değerlendirilmesi: yetiştirme yurdu örneği. *Humanistic Perspective*, 3 (2), 433-449. <https://doi.org/10.47793/hp.9016>

* Bu çalışma birinci yazarın doktora tez çalışması olup 19-22 Mayıs 2016 Saraybosna'da "X.European Conference on Social and Behavioral Sciences" kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur. This study is the doctoral thesis of the first author and was presented as an oral presentation at the "X.European Conference on Social and Behavioral Sciences" congress in Sarajevo, 19-22 May 2016.

[1] Dr. Öğretim Görevlisi | Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi | Fethiye Sağlık Bilimleri Fakültesi | Muğla | Türkiye | ORCID: 0000-0003-3738-7248 | pcicek78@hotmail.com

[2] Prof. Dr. | Marmara Üniversitesi | Sağlık Bilimleri Fakültesi | Psikiyatri Hemşireliği A.B.D. | İstanbul | Türkiye | ORCID: 0000-0001-8533-2511

[3] Doç. Dr. | Marmara Üniversitesi | Sağlık Bilimleri Fakültesi | Psikiyatri Hemşireliği A.B.D. | İstanbul | Türkiye | ORCID: 0000-0002-1616-104X

GİRİŞ

Ergenlik dönemi; çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak adlandırılan, kültürel, çevresel ve bireysel özelliklere göre farklılıklar gösteren, fizyolojik, cinsel, psikolojik, bilişsel, sosyal ve kişilik ile ilgili alanlarda değişimlerin belirginleştiği bir dönemdir (Santrock, 2014). Aydın (2009) ergenlik dönemini, ergenin içsel ve dışsal baskılara maruz kaldığı, yetişkinlik aşamasına adım atarken gerek zihinsel gerekse bedensel olarak kendisini yeni bir kalıba sığdırmaya çalıştığı, kritik ve desteğe ihtiyaç duyduğu bir dönem olarak ifade etmektedir. Gürçay (2001) ise bu dönemi ergenlerin çatışmaları yönetme becerileri açısından yeterli becerilere sahip olmadığı bir dönem olarak nitelendirmektedir. Ergen bu dönemde birçok konuda ambivalan (zıt duygular) yaşamaktadır. Bunların başında bağımsız bir birey olma mücadelesine karşı sosyalleşme, yeni sorumluluklarına uyum sağlama mücadelesine karşı başarısızlığı deneyimleme, aile içi ilişkiler ve ait olmaya karşı arkadaş ilişkileri ve bir akran grubuna ait olmak gelmektedir (Kulaksızoğlu, 2020). Biyo-psiko-sosyal alanlardaki bu hızlı değişimlerin ve ambivalan duyguların yarattığı gerginlik, ergenin depresif olmasına, huzursuzluk yaşamasına, kendini yalnız ve anlaşılmaz hissetmesine, olaylara karşı karamsarlık gibi hoşça gitmeyen duygular yaşamasına, dolayısıyla uygunsuz baş etme stratejileri geliştirerek riskli davranışlar sergilemesine (Mohammadzadeh vd., 2018; Kulaksızoğlu, 2020), aile içinde, okul ve arkadaş çevresi gibi sosyal ortamlarda kişi içi ve kişilerarası çatışmalar yaşamasına neden olmaktadır (Kutlu ve Bedel, 2019).

Yetiştirme yurtları, farklı özelliklerde birçok çocuk ve ergenin beraber yaşamak zorunda olduğu ve kişiler arası iletişimin yoğun olarak yaşandığı ortamlardır. Bu ortamlarda kalanların mevcudu ile doğru orantılı olarak çatışma yaşanması kaçınılmazdır (Akay vd., 2006; Pekcanlar- Çetin ve Çavuşoğlu, 2009; Aşık, 2014). Ergenlerin çatışmalarını, taraflardan birinin kaybetmesine odaklanan, problemleri kişiselleştiren, olumsuz baş etme yöntemleri ile (fiziksel şiddet ve akran zorbalığı gibi) çözmeye çalışmaları bir seçimdir. Oysa günlük hayatta herkesin yaşayabileceği çatışmaları yönetme ve çatışmalar ile baş etme yöntemi; çatışmayı deneyimleyen tarafların kazanmasını sağlayan, problem ile kişiyi birbirinden ayırabilen, ortak bir noktada buluşmayı hedefleyen olumlu bir yol ile de çözülebilir (Akgün ve Araz, 2010). Ergenler arasında yaşanan bu yıkıcı çatışma çözme tutumları tüm dünyada ergenliğin doğal bir parçası olarak değerlendirilmiştir. (Yıldırım, 2006; Kesen vd., 2007; Türnüklü vd., 2010; İkiz vd., 2018).

Bu bilgilerin ışığı altında araştırmanın temel amacı, yetiştirme yurtlarında kalan ergenler için alan yazın ve uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan “Çatışma Yönetimi

Eğitim Programı'nın yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin çatışma çözüm becerilerine etkisini incelemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin çatışma yönetimi eğitiminin etkisini inceleyen, deney ve kontrol gruplu, yarı deneysel desende ön test, son test ve izleme testli, yarı yapılandırılmış olarak planlanmıştır. Araştırmada 2x3'lük splitplot faktöryel desen kullanılmış, bağımsız işlem grupları (deney grubu ve kontrol grubu) ilk faktörü gösterirken, ön-test, son-test ve izleme testi gibi bağımlı değişkene ilişkin farklı zamanlardaki yineleyici ölçümleri ikinci faktörü ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2016). Ön test- son test, deney ve kontrol gruplu araştırma desenine göre, araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri olması gerekir (Büyüköztürk, 2016). Bu araştırmanın bağımsız değişkeni çatışma yönetme eğitim uygulamasıdır. Bağımlı değişken ise yetiştirme yurtlarında kalan ergenlerin çatışma çözme davranışlarıdır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden alınan veriler doğrultusunda Ankara ilinde farklı yetiştirme yurtları ve sevgi evlerinde yaşayan 260 ergen birey oluşturmuştur. Araştırmanın ilk aşamasında tüm evrene ulaşılmaya çalışılmış ve toplam 220 ergene; Ergen Bilgi Formu, Çatışma Çözme Davranışları Belirleme Ölçeği ve Psikolojik Sağlık ve Ergen Gelişim Ölçeği uygulanmıştır.

Araştırmanın örnekleme bu 220 ergen içerisinde Çatışma Çözme Davranış Belirleme Ölçeği (ÇÇDBÖ) saldırganlık alt boyutundan 30 puan (ölçeğin toplamından en düşük puan 12 en yüksek puan 60 puan alınabilir, mutlak ortalama 30 olduğu için) ve üzeri anılan 125 ergen basit sayılar tablosuna göre listelenmiş, tek ve çift sayılara göre deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Gruplar belirlendikten sonra araştırmaya katılmaya gönüllü 40 ergen (20 kız, 20 erkek) deney grubunu, kontrol grubu ise deney grubu ile benzerlik sağlama amacı ile Psikolojik Sağlık ve Ergen Gelişim Ölçeği (PSEGÖ)'nden orta düzeyde puan alanlar arasından randomize bir şekilde seçilen 40 ergen (20 kız, 20 erkek) oluşturmuştur.

Çatışma Yönetimi Eğitim Programının Uygulanışı

Deney grubundaki 40 ergenden eğitim gruplarına 10'ar ergen alınarak 4 grup (2 grup kız ergen, 2 grup erkek ergen) oluşturuldu. Eğitim gruplarına yönelik her bir konu için oluşturulan 45-50'er dakikalık oturumlar, haftada bir kez ergenlerin kaldıkları yurtlarda 18.30-19.30 saatleri arasında gerçekleştirilmiştir. Eğitim programı uygun ışık, ısı, ses ve havalandırma

koşullarına sahip bir toplantı salonunda; daire şeklindeki oturma düzeninde yürütülmüştür. Program sürecinde bilgilendirme, ısınma, model alma, rol yapma, yapıcı geri bildirimler verme ve genelleme tekniklerinden yararlanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, Ergen Bilgi Formu, Psikolojik Sağlık ve Ergen Gelişim Ölçeği (PSEGÖ) ve Çatışma Çözme Davranışı Belirleme Ölçeği (ÇÇDBÖ) ile toplanmıştır.

Ergen Bilgi Formu (EBF). Araştırmada kullanılan Ergen Bilgi Formu araştırmacı tarafından hazırlanmış olup, ergenlerin sosyodemografik (kişisel, ailesel ve yetiştirme yurduna yönelik) özelliklerini içeren 33 sorudan oluşmuştur.

Psikolojik Sağlık ve Ergen Gelişim Ölçeği (PSEGÖ). Araştırmada; WestEd tarafından 1999 yılında geliştirilmiş ve Gizir tarafından Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması yapılmış Psikolojik Sağlık ve Ergen Gelişim Ölçeği (PSEGÖ) kullanılmıştır (Gizir ve Aydın 2006). Ergenlerin gelişimi ile ilgili bireysel ve çevresel koruyucu faktörleri ölçmek ve betimlemek için geliştirilmiştir. Ölçekte, dışsal koruyucu faktörler (okul-içi ilişkilerde ilgi, arkadaş grubundan beklentilerin yüksek olması, ev-içi ilişkilerde ilgi, vb.) ile ergenlerin başarılı ve sağlıklı gelişimlerini destekleyen çevresel kaynakları değerlendiren toplam 33 madde oluşmaktadır. Ölçek dördümlü Likert tipi olup (4) Çok doğru, (3) Oldukça doğru, (2) Biraz doğru, (1) Doğru değil şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin içsel ve dışsal koruyucu faktörlerinden alınan ortalama puanlar 2'nin altı düşük; 2 ile 3 arası orta; 3 ve üzeri yüksek kabul edilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı dışsal koruyucu faktörler için .55 ile .85 arasında değişmektedir. İçsel koruyucu faktörler için ise .50 ile .78 arasında değişmektedir (Gizir ve Aydın 2006). Bu çalışmada Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına baktığımızda ise .94 olduğu bulunmuştur.

Çatışma Çözme Davranışı Belirleme Ölçeği (ÇÇDBÖ). Ölçek ergenlerin çatışma çözme davranışlarını değerlendirmek üzere Koruklu (1998) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; saldırganlık (1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23) ve problem çözme (2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24) dir. Ölçek beşli Likert tipi olup (5) çok uygun, (4) çoğunlukla uygun, (3) uygun, (2) biraz uygun (1) hiç uygun değil şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin saldırganlık ve problem çözme alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 60, en düşük puan ise 12'dir. Herhangi bir alt boyuttan alınan yüksek puanlar o davranışın sık görüldüğünü anlamına gelmektedir. Saldırganlık alt boyutundan alınan yüksek puan, o ergenin daha saldırgan olduğunu ve çatışma çözme becerisinin daha düşük olduğunu, problem çözme alt boyutundan alınan yüksek puan ise çatışma çözme becerisinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı saldırganlık boyutu için .85 ve problem çözme boyutu için

.83'tür (Yıldırım, 2006). Bu çalışmanın Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına baktığımızda ise saldırganlık alt boyutu için .82 problem çözme alt boyutu için .83 toplamda .80 olduğu saptanmıştır.

Etik Onay

Araştırmaya başlanmadan önce araştırma sırasında veri toplamada kullanılacak ölçekler için ölçek sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan (2012-08-109) etik onay izni ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden (2013-6681) kurum izni alınmış ve araştırma 2014 yılında tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın ilk aşamasına; 220 kişilik ana çalışma grubundan, yetiştirme yurtlarında kalan kız ve erkek ergenlerden eşit sayıda olmak üzere, 40 deney (20 kız, 20 erkek) ve 40 kontrol grubu (20 kız, 20 erkek) seçilmiştir. Deney ve kontrol gruplarının hem bağımsız hem de bağımlı değişkenler açısından eşitlenmiştir. Bağımsız kategorik değişkenlerin eşitlenmesi için ki-kare analizleri, deney ve kontrol gruplarının sürekli değişkenler açısından eşitlenmesi için ise, bağımsız örneklemeler için "t" testi analizleri kullanılmıştır. Bu aşamadan sonra deney grubuna çatışma yönetme becerileri eğitim programı uygulanmaya başlanmıştır. Eğitim sonrasında iki gruba da son test ölçümleri yapılmıştır. Eğitimin kalıcılığını saptamak üzere 3 ay sonunda yine iki gruba da izleme ölçümleri yapılmıştır. Bu aşamada iki ayrı sürekli ve bağımlı değişkenlerin ön-son-izleme testleri puanları için grup bazında tekrarlanmış verilere yönelik 2X3 Tek Faktörlü ANOVA işlemleri yapılmıştır. Araştırmada elde edilen tüm sonuçlar; en az 0.05 istatistiksel düzey için sınanmıştır. Araştırmanın tüm istatistiksel işlemleri, "SPSS for Windows 15" programı ile gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmaya katılan 40 deney ve 40 kontrol grubundaki ergenlere uygulanan kişisel bilgi formu, ÇÇDBÖ ve PSEGÖ elde edilen veriler tabloya aktararak yorumlanmıştır.

Tablo 1

Deney ve kontrol gruplarındaki ergenlerin demografik özelliklerinin dağılımları

Özellikler		Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam		Ki-kare t	sd	P
		n	%	n	%	n	%			
Cinsiyet	Kız	20	25.0	20	25.0	40	50.0	.000	1	1.000
	Erkek	20	25.0	20	25.0	40	50.0			

Yaş	13	15	37.5	5	12.5	20	25.0	-1.32	78	.189
	14	6	15.0	11	27.5	17	2.3			
	15	8	20.0	11	27.5	19	23.7			
	16	4	10.0	7	17.5	11	13.7			
	17	7	17.5	6	15.0	13	16.3			
Eğitim Durumu	Eğitim alıyorum	30	75.0	32	80.0	62	77.5	.287	1	.592
	Eğitim almıyorum	10	25.0	8	20.0	18	22.5			
Algılanan okul başarısı*	Çok iyi	10	33.3	5	15.6	15	24.2	5.68	4	.224
	İyi	7	23.3	13	37.5	19	30.6			
	Orta	8	26.7	13	40.6	21	33.9			
	Zayıf	5	16.7	2	6.3	7	11.3			
Okulla ilgili sorunlar*	Sorun yaşamıyorum	16	53.3	14	43.8	30	48.4	2.41	4	.661
	Okul başarımlarım düşük	5	16.7	3	9.4	8	12.9			
	Devam sorunu var	2	6.7	4	12.5	6	9.7			
	Dersi dinlemede güçlük yaşıyorum	7	23.3	11	34.3	18	29.0			
Kurumda kalma süreleri	0-1 yıl arası	18	45.0	19	47.5	37	46.3	.539	78	.592
	2-5 yıl arası	15	37.5	17	42.5	32	40.0			
	6-9 yıl arası	5	12.5	2	5.0	7	8.7			
	10 yıl ve üstü	2	5.0	2	5.0	4	5.0			
Kurumda sorun yaşama durumu	Oldukça sorun yaşıyorum	7	17.5	8	20.0	15	18.7	1.535	2	.464
	Ara sıra yaşıyorum	14	35.0	9	22.5	23	28.7			
	Sorun yaşamıyorum	19	47.5	23	57.5	42	52.6			

Ki- kare / Bağımsız Grup "t" Testi Sonuçları * p<.05 **p<.01 ***p<.001 (p>.05)

*Herhangi bir kurumda eğitim alan ergenlerin verdiği yanıtlar (n =62)

Araştırmaya katılan ergenlerin demografik özelliklerine ait tablo 1 incelendiğinde %50'sinin kız, %50'sinin ise erkek, %25'i 13 yaşında ve yaş ortalamasının 14.7±1.5 olduğu, ergenlerin %77.5'inin bir eğitim kurumuna devam ettiği, eğitim kurumuna devam eden ergenlerin %33.8'inin okul başarısını orta olarak değerlendirdiği, %48.4'ünün okulla ilgili herhangi bir sorun yaşamadığı saptandı. Araştırma kapsamına alınan ergenlerin %46.3'ü bir yıl ve daha az süredir yetiştirme yurdunda kalmaktadır ve %52.6'sı kurumda herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir.

Deney ve kontrol gruplarındaki ergenlerin kişisel özelliklerine ilişkin yapılan analizinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>.05). Bu sonuca göre deney ve kontrol gruplarındaki ergenler tanımlayıcı değişkenler açısından birbirine eşitlenmiştir.

Tablo 2

Deney ve kontrol gruplarındaki ergenlerin çatışma çözme davranışı belirleme ölçeği alt boyut puan ortalamaları

Alt Boyut	GRUP	N	Ort.	Std.	t	sd	p
Saldırganlık	Deney	40	35.42	11.72	1.68	78	.096
	Kontrol	40	31.17	10.81			
Problem çözme	Deney	40	40.92	10.10	-1.08	78	.284
	Kontrol	40	43.67	12.54			

İlişkısiz Grup "t" Testi Sonuçları, * p<.05 **p<.01 ***p<.001

Deney ve kontrol gruplarındaki ergenlerin ÇÇDBÖ'nün saldırganlık ve problem çözme alt boyut ön test puan ortalamaları açısından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>.05). Bu sonuca göre deney ve kontrol grupları, ÇÇDBÖ alt boyut puan ortalamaları açısından eşitlenmiştir.

Tablo 3

Deney ve kontrol gruplarının çatışma çözme davranışı belirleme ölçeği saldırganlık alt boyutu; ön test, son test ve izleme testi puan ortalamaları

Grup	Ön Test		Son Test		İzleme Testi	
	X	Ss	X	Ss	X	Ss
Deney Grubu (N=40)	35.42	11.72	27.10	11.09	30.75	9.85
Kontrol Grubu (N=40)	31.17	10.81	35.00	9.90	37.95	9.71

Deney grubunun ÇÇDBÖ saldırganlık alt boyut puan ortalaması eğitim öncesi, $X=35.42\pm 11.72$, eğitim sonrası $X=27.10\pm 11.09$ ve izleme puan ortalaması ise $X=30.75\pm 9.85$ 'tir. Kontrol grubunun ÇÇDBÖ saldırganlık alt boyut puan ortalaması eğitim öncesi, $X=31.17\pm 10.81$ eğitim sonrası $X=35.00\pm 9.90$ ve izleme puan ortalaması ise $X= 37.95 \pm 9.71$ 'dir.

Tablo 4

Deney ve kontrol gruplarının çatışma çözme davranışı belirleme ölçeği problem çözme alt boyutu; ön test, son test ve izleme testi puan ortalamaları

Grup	Ön Test		Son Test		İzleme Testi	
	X	Ss	X	Ss	X	Ss
Deney Grubu (N=40)	40.92	10.10	50.17	7.58	49.55	6.90
Kontrol Grubu (N=40)	43.67	12.54	42.20	12.04	41.22	12.12

Deney grubunun ÇÇDBÖ problem çözme alt boyutu ön test $X=40.92\pm 10.10$, son test $X=50.17\pm 7.58$ ve izleme testi puan ortalamaları $X= 49.55\pm 6.90$ 'dir. Kontrol grubunun ÇÇDBÖ problem çözme alt boyutu ön test $X=43.67\pm 12.54$, son test $X=42.20\pm 12.04$ ve izleme testi puan ortalamaları $X= 41.22\pm 12.12$ 'dir.

Tablo 5

Deney ve kontrol gruplarının çatışma çözme davranışı belirleme ölçeği alt boyutlarının ön test, son test ve izleme testi puanlarının karşılaştırılması

Saldırganlık Alt Boyutu	Kontrol Grubu		
	Ön test	Son test	İzleme testi
Deney Grubu	Ön Test	1.685	
	Son Test		-3.360***
	İzleme Testi		-3.290**
Problem Çözme Alt boyutu	Kontrol Grubu		
	Ön test	Son test	İzleme testi
Deney Grubu	Ön Test	-1.080	
	Son Test		3.543***
	İzleme Testi		3.774**

İlişkısiz Grup "t" Testi Sonuçları

*p<,05 **p<,01 ***p<,001

Deney ve kontrol gruplarının ÇÇDBÖ saldırganlık alt boyutu ön test-son test ve izleme testi paun ortalamaları karşılatırıldığında; deney grubu ile kontrol grubunun son test puan ortalamaları (t=-3,360; p<,001) ve izleme testi puan ortalamaları arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır (t= -3,290; p<,01). Son test ve izleme testlerinde meydana gelen bu farklılıklar, kontrol grubu lehine gerçekleşmiştir. Kontrol grubunun son test ve izleme testi saldırganlık puan ortalaması, deney grubunun son test ve izleme testi saldırganlık puan ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir (Tablo3) (p<,0,05).

Deney ve kontrol gruplarının ÇÇDBÖ problem çözme alt boyutu ön test-son test ve izleme testi paun ortalamaları karşılatırıldığında; deney grubu ile kontrol grubunun son test puan ortalamaları (t= 3,543; p<,001) ve izleme testi puan ortalamaları arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır (t= 3,774; p<,001). Son test ve izleme testlerinde meydana gelen bu farklılıklar, deney grubu lehine gerçekleşmiştir. Deney grubunun son test ve izleme testi problem çözme puan ortalaması, kontrol grubunun son test ve izleme testi problem çözme puan ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir (Tablo 4) (p<,0,05).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yetiştirme yurdunda yaşayan ve araştırma grubuna dahil edilen ergenlerin (N=80) çatışma çözme davranışı belirleme ölçeği saldırganlık alt boyutu ortalaması deney grubu için 35.42±11.72, kontrol grubu için 31.17±10.81'dir. Deney ve kontrol grubundaki ergenlerin saldırganlık alt boyut ortalamaları ölçeğin mutlak ortalama puanın (30'un) üstünde olduğu ve ergenlerin kişilerarası çatışmalarını çözmede beceri eksikliğine sahip oldukları saldırgan davranışlarda bulunma ihtimallerinin yüksek olduğu söylenebilir. Karapınar (2021) ailesi ile birlikte yaşayan ergenlerle yaptığı ve aynı ölçeği kullandığı çalışmada kız ergenlerin saldırganlık

puan ortalamasını 18.42 ± 7.16 erkek ergenlerin saldırganlık puan ortalamasının 21.73 ± 7.67 olduğu saptamıştır. Karapınar'ın (2021) ailesi ile birlikte yaşayan ergenlerle yapmış olduğu çalışma ile bu araştırma arasındaki farkın dikkat çekici olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar; yetiştirme yurtlarında kalan ergenlerin saldırganlık düzeylerinin, genel ergen grubuna göre daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Balcı ve Kırkıcı'nın (2019) yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerde saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada ise kızların fiziksel saldırganlık ortalamasının erkeklerin fiziksel saldırganlık ortalamasından düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç ise yetiştirme yurdunda yaşayan erkek ergenlerin saldırgan davranışlar sergileme riskine işaret etmektedir. Ushanandini (2017), Karabulut ve Ulucan (2011) ailesini kaybetmiş yada parçalanmış ailelerden gelen çocuk ve ergenlerin çabuk öfkelenme ve öfkeyle baş edememeye bağlı kendine ve çevresindeki bireylere yönelik saldırgan davranışlar, hırçınlık, anti sosyal kişilik özellikleri, kendini yaşıtlarından küçük görme, sosyal izolasyon gibi davranışlara rastlandığını bunların ise uyum gücülüğü ve ruhsal hastalıklara neden olduğunu belirtmektedir. Aşık'ın (2014) yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerle yapmış olduğu çalışmada, yurtlarda yaşayan ergenlerin yaşadıkları çatışmaları, çevresindeki bireylere küfretme ve bağırma, yaşanmışlıklardan dolayı diğer insanları suçlama ve onların duygularını incitme, olumsuz baş etme yöntemlerine kullanarak çözmeye çalıştıklarını saptanmıştır. Araştırmanın saldırganlık ile ilgili bu bulgusu alan yazın ile uygunluk göstermektedir. Yetiştirme yurtlarında yaşayan ergenlerin, ebeveyn figürü olarak yetiştirme yurtlarında çalışan personellerle uygun olmayan nitelikte özdeşim kurmaları, sevgi ve ilgi için personelin yeteri kadar zaman ayıramaması, yetersiz duygusal paylaşımlarının olması gibi nedenlerle çatışma çözümede kullandıkları yöntemin saldırganlık olması beklenebilecek bir durumdur.

Yetiştirme yurdunda yaşayan ve araştırma grubuna dahil edilen ergenlerin (N=80) çatışma çözme davranışı belirleme ölçeği problem çözme alt boyut ortalaması deney grubu için 40.92 ± 10.10 , kontrol grubu için 43.67 ± 12.54 olduğu saptanmıştır. Kılıçarslan'ın (2015) genel ergen grubu ile yaptığı çalışmada problem çözme alt boyut ortalamasının 46.01 ± 10.56 olduğu saptanmıştır. Tanbağ (2004) ve Tanrıkulu (2002) çalışmalarında da, ailesi ile yaşayan ergenlerin problem çözme puanlarının, yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerden daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu durumda, yetiştirme yurtlarında kalan öğrencilerin problem çözme düzeylerinin genel ergen grubuna göre daha düşük olduğu söylenebilir.

Çalışmada, eğitim sonrasında çatışma yönetme eğitim programına katılan deney grubundaki ergenlerin saldırganlık alt boyutundan aldıkları son test puanlarının, kontrol grubundaki ergenlerin puanlarına oranla dikkat çekici düzeyde azaldığı görülmüştür. Bu sonuç, eğitim programının ergenlerin yaşadıkları çatışmalar karşısında daha az saldırgan davranışlara başvurmalarına yardımcı olduğunu; eğitim almayan gruptaki ergenlerin ise saldırganlık

düzelelerinin sistematik bir şekilde arttığını göstermiştir. Buna göre yetiştirme yurtlarındaki ergenlerin özerk bir yaşam alanına sahip olmamasının, buna yönelik düzeltici-önleyici çalışmaların yeterli düzeyde yapılmamasının ve özellikle de ergenlik dönemindeki hormonal değişikliklerin; saldırgan davranışların artmasını etkilediği düşünülmektedir.

Kutlu ve Bedel'in (2019) hazırladıkları çatışma çözmeye ilişkin psikoeğitim programının ergenlerin çatışma çözme becerilerine, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları üzerindeki etkisini incelediği çalışmada, psikoeğitimin ergenlerin sürekli öfke düzeylerini, içe yönelik öfke/dışa yönelik öfke puanlarını azaltmada, öfke kontrol puanlarını arttırmada; çatışma alanında ise bütünleşme ve uyma puanlarını arttırmada ve hükmetme puanlarını düşürmede etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Uygulanan eğitim programlarının saldırganlığı azalttığını ve uygun çatışma çözme yöntemlerinin seçilmesine yardımcı olduğunu ortaya koyan başka çalışmalarda bulunmaktadır (Sütçü vd., 2010; Kaya, 2013; Ateş, 2014; Kaşık ve Kumcağz, 2014). Ergenlik dönemi çatışmaların yoğun yaşandığı bir dönemdir, bu dönemde karşılıklı iletişim kurma, işbirliğine dayalı, aktif ve bütünleştirici çatışma çözme becerilerinin kazandırılması eğitim programları ile sağlanabilir.

Çalışmada, eğitim sonrasında eğitim programına katılan ergenlerin ölçeğin problem çözme alt boyutundan aldıkları son test puan ortalamalarının, eğitime katılmayan ergenlerin puan ortalamalarına oranla dikkat çekici düzeyde arttığı görülmüştür. Bu sonuç eğitim programının katılan ergenlerin deneyimledikleri çatışmaların çözümünde problem çözme yöntemine başvurmalarında etkili olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra deney ve kontrol grubundaki ergenlerin saldırganlık ve problem çözme alt boyut puan ortalamalarının ön test, son test ve izleme testi karşılaştırıldığında farkın anlamlı olduğunu belirlenmiştir. Sonuçlar, kontrol grubundaki ergenlerin problem çözme düzeylerinin, deney grubundaki ergenlerin ise saldırganlık düzeylerinin sistematik bir şekilde düştüğünü göstermiştir. Bir başka deyişle, deney grubundaki ergenlere verilen çatışma çözümü eğitimi problem çözme davranışını yükseltmiş ve saldırganlık davranışını ise azaltmış aynı zamanda bu olumlu gelişme 3 ay süreyle etkisini sürdürmüştür.

Bedel ve Arı (2011), yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin problemlerini yapıcı bir şekilde çözmelerin de, kişilerarası sorun çözme beceri eğitiminin etkili olduğunu belirtmiştir. Sezen ve Bedel (2015)'in ergenlerin kişilerarası problem çözme becerisini geliştirmeye yönelik hazırladıkları müzakere ve arabuluculuk eğitim programının etkisini değerlendirdikleri çalışmada, eğitime katılan öğrencilerin problem çözme becerilerinin anlamlı düzeyde arttığı görülmüştür. Ergenin problem çözme becerisini kullanması, kişi içi ve kişilerarası çatışmaları ile başa çıkabilme yeteneğini güçlendirmektedir. Johnson ve Johnson (2004) yapıcı çatışma çözümü üzerine hazırlamış oldukları eğitim programını 2 farklı ülkede 16 grupta uyguladıkları

çalışma sonuçları eğitim almayan çocuk ve ergenlerin çatışmalarını yıkıcı yollarla yönetme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte, eğitim verildiğinde, çatışmalara bütünleştirici nasıl çözeceklerini, okul arkadaşlarının çatışmalarına nasıl aracılık edeceklerini öğrendikleri, eğitim bittikten aylar sonra bunu yapma yeteneklerini sürdürebildikleri ve öğrenilen yöntemleri sınıf, okul ve aile ortamlarındaki gerçek çatışmalara uygulayabildikleri görülmüştür. Taştan ve Öner (2008), çatışma çözme ve akranlar arası arabuluculuk eğitim programının, akran çatışmalarını çözmede olumlu çatışma çözme becerilerinin kazanılmasına yönelik etkisini inceledikleri çalışmada, deney grubundaki ergenlerin olumlu çatışma çözme becerilerinde gözlenen anlamlı artışın uygulanan çatışma çözme eğitimi programından kaynaklandığını ifade etmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, ilköğretim öğrencileri için (Ateş, 2014; Sadri-Damirchi ve Bilge, 2014; Kutlu ve Bedel, 2019), lise öğrencileri için (Çetinkaya, 2013; Kabasakal vd., 2015; Burgos-Cienfuegos, et al., 2015) ve yükseköğrenim öğrencileri için (Palmer and Roessler 2000; Uysal ve Bayık, 2009; Türnüklü vd., 2010) hazırlanan ve olumlu çatışma çözme becerilerini geliştirmeye yönelik olan eğitim programlarını inceleyen diğer araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmada uygulanan çatışma yönetme eğitim programı; ergenlerin çatışma ve çatışma çözme konuları hakkında teorik bilgiyi öğrenmelerini, davranışlarının farkında olma, öfke duygularını kontrol edebilme, etkili iletişim becerileri kazanma, çatışma çözmede kullanılan stratejileri öğrenerek yaşadıkları sorunlar karşısında olumlu ve alternatif problem çözme stratejilerini kullanabilme becerilerini geliştirecek içerikte hazırlanmış bir programdır. Bu nedenle çatışma yönetme eğitim programı, eğitime katılan ergenlerin yaşadıkları çatışmaların çözümünde problem çözme becerini arttırmada ve saldırgan davranışları azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ülkemizde, parçalanmış aile sayısındaki artışlar, işsizliğin getirdiği yoksulluk, zorunlu göçler, ebeveyn ya da çocuklarında yetersizliklere neden olan ve bakım yükünü arttıran bazı hastalıklar, ihmal ve istismar gibi pek çok nedenden dolayı her yıl devlet korumasına ihtiyaç duyan çocuk ve ergen sayısı artmaktadır. Yetiştirme yurdunda yaşayan ergenler için koruyucu faktörlerin ve risklerin belirlenmesi, bu kurumlarda çalışan sağlık ve sosyal hizmet uzmanlarının ergenlerin gereksinimlerini belirleyerek bilişsel ve duygusal gelişimlerine uygun düzenli eğitimler yapmaları önerilmektedir.

Bunun yanı sıra ülkemiz koşullarında ergenlerin şiddetten olabildiğince arındırılmış bir ortamda sosyalleşebilmeleri ve olgunlaşabilmeleri için, vakitlerinin çoğunu geçirdikleri okullarda benzer çalışmaların yapılması önemlidir. Özellikle ergenlerin kendiliğinden "yapıcı çatışma çözme stratejilerini" kazanmalarını beklemek yerine ilköğretimden başlayarak devam

eden "gelişimsel, sosyal ve duygusal öğrenme" programlarının geliştirilmesinin ve bu programların sistemli, sürekli bir şekilde uygulanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Yetiştirme yurtlarında kız ve erkek ergenler farklı kurumlarda ikamet ettikleri, hazırlanan eğitim programının uygulanması sırasında kız ve erkek ergenlerin bir araya gelmelerine kurumlar tarafından izin verilmediği için deney gruplarına uygulanan eğitim programı kız ve erkek ergenlere ayrı ayrı uygulanmıştır. Bu yüzden eğitim programı süresince farklı cinsiyetlerin etkileşimi sağlanamamıştır.

KAYNAKÇA

- Akgün, S., & Araz, A. (2010). *Anlaşmazlıklarımızı çözebiliriz: Çatışma çözümü eğitim programı*. Nobel.
- Aşık, E., & Eker, F. (2014). Yetiştirme yurdunda kalan gençlerin sorunları ve başetmeleri. *KÜ Tıp Fak Derg*, 16(1), 20-31. doi.org/10.24938/kutfd.124888
- Ateş, N. (2014). *Çatışma çözme eğitiminin 6. sınıf öğrencilerinin çatışma çözme becerileri ve özsaygı düzeylerine etkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Haliç Üniversitesi.
- Aydın, B. (2009). *Ergenlikten yetişkinliğe grup çalışmaları*. (2. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Balci, E. & Kirkic, K. A. (2019). An analysis of the relationship between aggression and anger levels of the adolescents living in orphanages. *International Online Journal of Educational Sciences*, 11 (5), 33-58. <https://doi.org/10.15345/iojes.2019.05.003>
- Bedel, A., & Arı, R. (2011). Kişiler arası sorun çözme beceri eğitiminin yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerin yapıcı problem çözme ve sürekli öfke düzeylerine etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 1-10.
- Burgos-Cienfuegos, R., Vasquez-Salgado, Y., Ruedas-Gracia, N., & Greenfield, P.M. (2015). Disparate cultural values and modes of conflict resolution in peer relations: The experience of latino first-generation college students. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 37(3), 365-397. <https://doi.org/10.1177/0739986315591343>
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (21. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çetin, H., & Çavuşoğlu, H., (2009). Yetiştirme yurdunda ve aileleri ile yaşayan adölesanların benlik saygıları ve psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2(4), 137-144. <https://core.ac.uk/download/pdf/199396901.pdf>
- Çetinkaya, Ş. (2013). *Lise öğrencisi erkek ergenlerde problem çözme eğitiminin problem çözme becerisi, kişilerarası ilişki tarzı ve öfke kontrolü üzerine etkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Aydın Adnan Menders Üniversitesi.
- Gizir, C.A., & Aydın, G. (2006). Psikolojik sağlamlık ve ergen gelişim ölçeğinin uyarlanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 87-96. <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/psikolojik-saglamlik-ve-ergen-gelisim-olcegi-toad.pdf>
- Güçray, S. S. (2001). Ergenlerde karar verme davranışlarının öz saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(8), 106-121. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/50094>

- İkiz, F. E., Balkan, K., Şensoy, G., Çatal, U., & Balcı, F. (2018). Çatışma çözme ve arabuluculuk eğitiminin sürdürülebilirliği: Ergenlere ve topluma katkıları. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(19), 923-937. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13898>
- Johnson, D.W., & Johnson, R. (2004). Implementing the teaching students to be peacemakers program. *Theory Into Practice*, 43(1), 68-79. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4301_9
- Kabasakal, Z. T., Ali S. S., & Türnüklü, A. (2015). Effects of peace education program on the violence tendencies and social problem solving skills of students. *Education and Science*, 40(182), 43-62. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2015.4704>
- Karabulut, E.O., & Ulucan, H., (2011). Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi (Kırşehir ili örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 227-238. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1492670>
- Karapınar, K. (2021). *Ergenlerin çatışma çözme becerilerinin sosyal destek ve özerklikleri açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Kaşık, N.C., & Kumcağız, H. (2014). The effects of the conflict resolution and peer mediation training program on self-esteem and conflict resolution skills. *International Journal of Academic Research Part B*, 6(1), 179-186. [10.7813/2075-4124.2014/6-1/B.25](https://doi.org/10.7813/2075-4124.2014/6-1/B.25)
- Kaya, B. (2013). *Barış eğitimi programının kültürlerarası yeterlilik ve çatışma çözme stratejilerine etkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Kesen, N.F., Deniz, M.E., & Durmuşoğlu, N. (2007). Ergenlerde saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişki: Yetiştirme yurtları üzerinde bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 353-364. <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/488/470>
- Kılıçarslan S., & Atıcı M. (2015). Çatışma çözme eğitim programının ilköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin çatışma çözme davranışları üzerindeki etkisi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(2), 137-158.
- Koruklu, N.Ö. (1998). *Arabuluculuk eğitiminin ilköğretim düzeyindeki bir grup öğrencinin çatışma çözme davranışlarına etkisinin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kulaksızoğlu, A. (2020). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Kutlu, A., & Bedel, A. (2019). Çatışma çözme programının ortaokul öğrencilerinin çatışma çözüm becerilerine, sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına etkisi. *Elementary Education Online*, 18(1), 97-111. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2019.527165>
- Mohammadzadeh, M., Awang, H., Ismail, S., & Shahar, H.K. (2018). Stress and coping mechanisms among adolescents living in orphanages: An experience from Klang Valley, Malaysia. *Asia-Pacific Psychiatry*, 10(1);1-5. <https://doi.org/10.1111/appy.12311>
- Palmer, C., & Roessler, R.T. (2000). Requesting classroom accommodations: Self-advocacy and conflict resolution training for college students with disabilities. *Journal of Rehabilitation*, 66(3)38-43.
- Pekcanlar-Akay, A., Miral, S., Baykara, B., & Yemez, B. (2006). Socio-demographic features and emotional-behavioral problems in a girl's orphanage in Turkey. *Ege Tıp Dergisi*, 45 (1), 39-45. <http://egetipdergisi.com.tr/tr/download/article-file/350173>
- Sadri-Damirchi, E., & Bilge, F. (2014). Barış eğitimi programının yedinci sınıf öğrencilerinin çatışma çözme ve iletişim becerilerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 39(175), 309-318. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.2983>

- Santrock, J.W., (2014). *Adolescence (Ergenlik)*. (Siyez; D. M. Ed.) Nobel Yayınları.
- Sezen, B., & Bedel, A. (2015). Müzakere ve arabuluculuk eğitiminin ergenlerin kişiler arası problem çözme yaklaşımlarına ve öfkelerine etkisinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 40(182), 63-75. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2015.4816>
- Sütçü, S.T., Aydın, A., & Sorias, O. (2010). Ergenlerde öfke ve saldırganlığı azaltmak için bilişsel davranışçı bir grup terapisi programının etkililiği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 25(66), 57-67. <https://www.psikolog.org.tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443320100000m000103.pdf>
- Tanbağ, H. (2004). *Aileleri ile birlikte ve yetiştirme yurtlarında yaşayan adölesanların öfke ifade etme biçimleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Tanrikulu, T. (2002). *Yetiştirme yurtlarında ve aile ortamında yaşayan ergenlerin bilişsel yapıları (olumsuz otomatik düşünceler) ve problem çözme becerileri açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Taştan, N., & Öner, U. (2008). Akran arabuluculuğu eğitimi programının ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin akran arabuluculuğu becerilerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 160-168. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/234894>
- Türnüklü, A., Kaçmaz, T., Sünbül, D., & Ergül, H. (2010). Effects of conflict resolution and peer mediation training in a Turkish high school. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 20(1), 69-80. <https://doi.org/10.1375/ajgc.20.1.69>
- Ushanandini, N., Gabriel. M. (2017). A Study on mental health among the adolescent orphan children living in orphanages. *Research on Humanities and Social Sciences*, 7(17), 187-190. <https://core.ac.uk/download/pdf/234676066.pdf>
- Uysal, A., & Bayık, A. (2009). Şiddet karşıtı eğitim programının öğrencilerin çatışma çözüm, şiddet eğilimi ve şiddet davranışlarına yansması. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(1), 20-30. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/29444>
- Yıldırım, E. (2006). *Yetiştirme yurtlarında ve ailelerinin yanında kalan ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin çatışma çözme davranışı ile öfke ifade stillerinin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- WHO The health of young people: A challenge and a promise, Geneva,1993. <http://apps.who.int/iris/handle/10665/37353>. Erişim Tarihi: 23.05.2014
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (<https://www.aile.gov.tr/media/41553/kurumsal-istatistikler.pdf>) Erişim Tarihi: 23.05.2014.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction.

The World Health Organization accepts the age of 10-19 as the adolescence period (WHO, 1993). Adolescence is the transition period from childhood to adulthood when changes in physiological, sexual, psychological, cognitive, social, and personality-related areas become apparent. It differs according to cultural, environmental, and individual characteristics. (Santrock, 2014). Aydın (2009) describes the adolescence period as a period in which the adolescent is exposed to internal and external pressures, tries to fit himself into a new mold both mentally and physically while stepping into adulthood, and is critical and in need of support. Turkish Language Association defined adolescence as the period that begins with the physiological development seen in the sexual organs and ends with the reach of adulthood (TDK, 2021).

Rapid changes in bio-psycho-social areas and ambivalent emotions cause the adolescent to become depressed, experience restlessness, feel lonely and incomprehensible, experience unpleasant emotions such as pessimism (Kulaksızıoğlu, 2020) . These feelings cause adolescents to exhibit risky behaviors by developing negative coping strategies, experience intra-person and interpersonal conflicts in social settings such as family, school and friends (Kutlu & Bedel, 2019). These conflicts are more common in adolescents living in orphanages (Ushanandini, 2017; Karabulut ve Ulucan, 2011). Currently, there are 13,867 children in need of protection in institutions affiliated with the General Directorate of Child Services of the Ministry of Family and Social Services in our country (<https://www.aile.gov.tr/chgm>). Many adolescents who have different characteristics have to live with, adolescents' autonomous lack of a living area, the lack of appropriate parental figures, inadequate emotional sharing, love and care, hormonal changes in adolescence make conflicts are inevitable (Mohammadzadeh et al., 2018).

In the light of this information, the main purpose of the study is to examine the effect of the "Conflict Management Education Program", prepared in line with the literature and expert opinions, for adolescents staying in orphanages on conflict resolution skills of adolescents staying in orphanages.

Method.

The research was applied semi-structured with experimental and control groups, semi-experimental design with pretest, posttest and follow-up tests. The population of the study consisted of adolescents living in different orphanages affiliated with the General Directorate of Child Services of the Ministry of Family and Social Services in Ankara (N=260). The sample of the

study was selected among 125 adolescents who scored 30 points or more from the aggression sub-dimension of the Conflict Resolution Behavior Scale (CRBS). They were assigned to the experimental and control groups according to the simple numbers table among these 125 adolescents. After the groups were determined, 40 adolescents (20 girls, 20 boys) willing to participate in the study formed the experimental group. The control group consisted of 40 randomly selected adolescents (20 girls, 20 boys) who were similar to the experimental group (n=80). 40 adolescents in the experimental group were divided into ten-person education groups (4 groups in total, 2 groups of female adolescents, 2 groups of male adolescents). A conflict management training program was applied to these adolescents once a week. Adolescent Information Form, Resilience and Youth Development Module, and Conflict Resolution Behavior Scale were used to collect data. , whether the adolescents scores were normally distributed was tested with the Kolmogorov- Smirnov test. As the Conflict Resolution Behavior Scale score were parametric and normally distributed ($p>0.05$). One Way ANOVA, Independent Group "t" Tests, and Bonferroni test were used in data analysis.

Results.

The adolescents' mean age was 14.7 ± 1.5 years. It was determined that 77.5% of the adolescents attended an educational institution, 48.4% did not have any problems with school, and 46.3% stayed in an orphanage for one year or less. In this study, the average scores of adolescents in the experimental group for the aggression sub-dimension of the Conflict Resolution Behavior Scale were determined to be before education $X=35.42\pm 11.72$, after education $X=27.10\pm 11.09$, and follow-up $X=30.75\pm 9.85$. The average scores of adolescents in the control group for the aggression sub-dimension of the CRBS were before education $X=31.17\pm 10.81$, after education $X=35.00\pm 9.90$, and follow-up $X= 37.95 \pm 9.71$. Compared to the pre-test-post-test and monitoring test score averages, there is a statistically significant difference between the experimental group and the control group's post-test score averages ($t=-3.360$; $p<.001$) and the monitoring test score averages ($t= -3.290$; $p<.01$).

The average scores of adolescents in the experimental group for the problem-solving sub-dimension of the Conflict Resolution Behavior Scale were determined to be before education $X=40.92\pm 10.10$, after education $X=50.17\pm 7.58$, and follow-up $X=49.55\pm 6.90$. The average scores of adolescents in the control group for the problem solving sub-dimension of the CRBS were before education $X=43.67\pm 12.54$, after education $X=42.20\pm 12.04$, and follow-up $X= 41.22\pm 12.12$. Compared to the pretest-posttest and monitoring test score averages, there is a statistically significant difference between the experimental group and the control group's post test score averages ($t= 3,543$; $p<.001$) and the monitoring test score averages ($t= 3,774$; $p<.001$).

Discussion & Conclusion.

It was determined that the adolescents living in the orphanage and participating in the study were higher than adolescents living with their families when the average aggression score of adolescents living in the orphanage and adolescents living with their families were compared (Karapınar, 2021). These results indicate that adolescents living in orphanages are more likely to engage in aggressive behavior than adolescents living with their family, and have a lack of skills in resolving interpersonal conflicts. Aşık (2014) conducted a study with adolescents living in orphanages. In this study, it was determined that adolescents try to solve their conflicts by using negative coping methods such as swearing and shouting at the individuals around them, blaming other people for their experiences, and hurting their feelings. When the mean of the Conflict Resolution Behavior Scale of the adolescents living in the orphanage and included in the research group was compared with the adolescents living with their families, it was determined that the problem-solving scores of the adolescents living with their families were higher than the adolescents living in the orphanage. When the mean of the Conflict Resolution Behavior Scale of the adolescents living in the orphanage and included in the research group was compared with the adolescents living with their families, it was determined that the problem-solving scores of the adolescents living with their families were higher than the adolescents living in the orphanage. This finding of our study is compatible with other studies in the literature (Kılıçarslan, 2015; Tanbağ, 2004 ;Tanrıkulu, 2002).

In the study, it was observed that after education aggression sub-dimension scores of the adolescents in the experimental group who participated in the conflict management training program significantly decreased compared to the scores of the adolescents in the control group. This result showed that the training program helped adolescents resort to less aggressive behavior in the face of the conflicts they experienced. In the control group, the level of aggression of adolescents increased systematically. Accordingly, the fact that living in orphanages adolescents' autonomous lack of living areas, the lack of appropriate parental figures, inadequate emotional sharing, love, and care, hormonal changes in adolescence; It is thought to affect the increase in aggressive behaviors in adolescents. In the study, it was observed that after education problem-solving sub-dimension scores of the adolescents in the experimental group who participated in the conflict management training program significantly increased compared to the scores of the adolescents in the control group. This result showed that the education program applied was effective in increasing the problem-solving skills of adolescents.